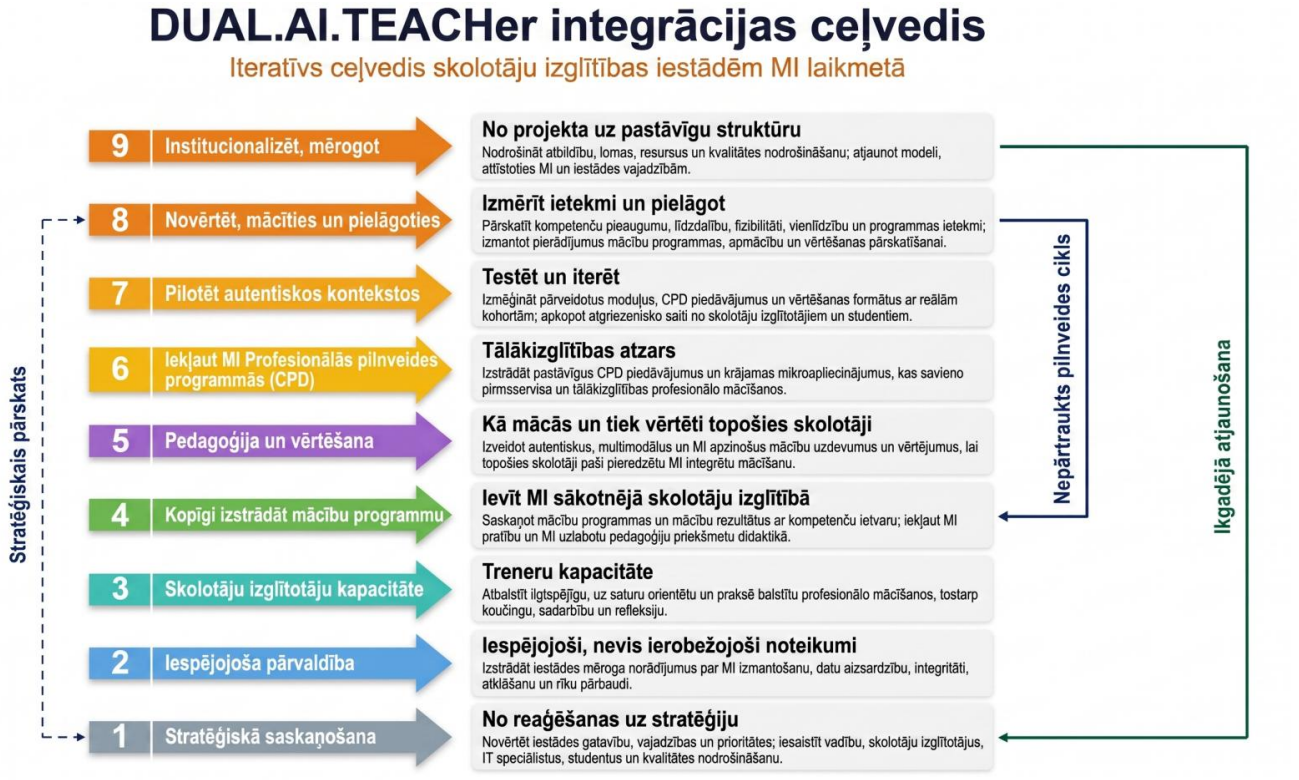
5.4 Pilns ceļvedis pedagogu izglītības iestādēm

Kam paredzēta šī sadaļa

Dekāniem, studiju programmu direktoriem, pedagogu izglītotājiem un tiem, kas atbild par kvalitātes nodrošināšanu iestādēs, kuras sagatavo pedagogus. Šis ceļvedis galvenokārt tika rakstīts jums, un šajā sadaļā pieņemts, ka esat izlasījuši deviņus posmus 5.2. sadaļā. Atšķirībā no skolām pedagogu izglītības iestādēm ceļvedis jāskata kā vienots veselums, jo posmi aptver dažādas, savstarpēji atkarīgas institucionālo pārmaiņu daļas.

1. att.: "DUAL.AI.TEACHer integrācijas ceļvedis: deviņi posmi MI institucionālai integrācijai skolotāju izglītībā" (MI ģenerēts attēls, Google Gemini)

1. Stratēģiskā saskaņošana

No reaģēšanas uz stratēģiju. Lielākā daļa iestāžu nesāk no nulles. To sākumpunkts ir atsevišķu iniciatīvu, neformālas rīku izmantošanas un neatrisinātu bažu raibs kopums. Pirmais posms padara šo sākumstāvokli redzamu un pārvērš to kopīgā stratēģiskā virzienā. Vadība pati uzsāk procesu, nevis to deleģē, jo vēlākajos posmos būs jāpieņem lēmumi par personālu, resursiem un mācību saturu, kam nepieciešams institucionāls atbalsts. Iestāde izvērtē savu gatavību, vajadzības un prioritātes un izveido starpfunkcionālu vadības grupu, kurā ir skolotāju izglītotāji, IT speciālisti, studenti un kvalitātes nodrošināšanas pārstāvji. Studentu iesaiste nav simboliska: viņi mācību saturu piedzīvo tieši, un skolotāju izglītībā viņi ir arī nākotnes profesijas pārstāvji.

Posms ir pabeigts, kad iestāde var rakstiski formulēt, kur tā atrodas, ko vēlas sasniegt un kurš ir atbildīgs par darba virzīšanu uz priekšu.

2. Iespējojoša pārvaldība

Vadlīnijas tiek izstrādātas agri, jo nenoteiktība var kļūt par būtisku šķērsli ieviešanai. Darbinieki, kuri nezina, kas ir atļauts, var vai nu pavisam izvairīties no MI, vai izmantot to bez kopīgām gaidām. Iestāde izstrādā visai iestādei kopīgas vadlīnijas par MI izmantošanu, datu aizsardzību, akadēmisko godīgumu, MI izmantošanas norādīšanu un rīku pārskatīšanas un apstiprināšanas procesu. Izšķirošā izvēle ir formulējums: vadlīnijām jāskaidro, kas ir iespējams un ar kādiem nosacījumiem, nevis galvenokārt jāsastāv no aizliegumiem. Vadlīniju projekts pirms pieņemšanas tiek izplatīts atsauksmēm, uzlabojot gan tā praktisko lietderību, gan leģitimitāti.

Posms ir pabeigts, kad darbinieki var viegli atrast skaidru atbildi uz jautājumu "Vai man ir atļauts to darīt?" un zina, pie kā vērsties, ja gadījums neietilpst vadlīnijās.

3. Skolotāju izglītotāju kapacitāte

Skolotāju izglītotāji nevar demonstrēt praksi, kuru viņiem pašiem nav bijusi iespēja izpētīt. Šis posms veido viņu kapacitāti, izmantojot profesionālo mācīšanos, kas ir ilgstoša, nevis vienreizēja, saistīta ar saturu un priekšmetu didaktiku, nevis galvenokārt vērsta uz rīkiem, un iesakņota praksē ar sadarbības, koučinga un strukturētas refleksijas palīdzību. Šīs ir iezīmes, kas konsekventi saistītas ar efektīvu skolotāju profesionālo pilnveidi (Lipowsky & Rzejak, 2021). Kompetences tiek kartētas atbilstoši DUAL.AI.TEACHer kompetenču ietvaram un UNESCO Skolotāju MI kompetenču ietvaram, lai pilnveidei būtu gan virziens, gan atskaites punkts. MI integrācijai jābalstās uz skolotāju izglītotāju esošo profesionālo kompetenci, nevis jāaplūko MI kā atsevišķa tehniska kompetence. Ar vienu semināru šis posms netiek pabeigts. Posms ir pabeigts, kad skolotāju izglītotājiem ir ilgstošas iespējas attīstīt, pielietot un pārdomāt ar MI saistītu praksi savā mācīšanas kontekstā.

4. Kopīgi izstrādāt mācību programmu

Šeit MI no ārpusstundu aktivitātēm pāriet formālajā programmā. Tiek pārskatīta kursu un moduļu dokumentācija, un mācīšanās rezultāti tiek saskaņoti ar kompetenču ietvaru, lai tas, kas tiek mācīts, praktizēts un vērtēts, būtu vērsts vienā virzienā. Šī ceļveža centrālais izstrādes princips ir tāds, ka MI pratībai un MI uzlabotai pedagoģijai jābūt iekļautai priekšmetu didaktikā, nevis jāaprobežojas ar atsevišķu moduli. Atsevišķs MI kurss var būt noderīgs kā pārejas solis, taču tas var radīt priekšstatu, ka MI ir atsevišķa tēma, nevis ikdienas priekšmeta mācīšanas daļa. Kopīga izstrāde ar skolotāju izglītotājiem ir svarīga, jo tiem, kas mācīs pārskatīto programmu, ir jāpiedalās tās veidošanā.

Posms ir pabeigts, kad ar MI saistīti mācīšanās rezultāti ir redzami vairāku priekšmetu vai moduļu regulārajā dokumentācijā un ir saistīti ar programmu kopumā, nevis izolēti vienā kursā.

5. Pedagoģija un vērtēšana

Mainīt mācību saturu uz papīra nav pietiekami, ja mācīšana un vērtēšana paliek nemainīga. Šajā posmā mācību uzdevumi un vērtēšanas formāti tiek pārveidoti tā, lai tie būtu autentiski, multimodāli un MI apzinoši, un lai vērtēšana būtu vērsta uz to, ko topošie skolotāji spēj saprast, pamatot, radīt un pielietot, nevis uz rezultātiem, ko ģeneratīva sistēma var izveidot pēc pieprasījuma. Tikpat svarīga ir paraugdemonstrēšanas ietekme: topošajiem skolotājiem kā izglītojamajiem jāpiedzīvo pārdomāta, MI integrējoša mācīšana, pirms no viņiem tiek sagaidīts, ka viņi to izmantos kā profesionāļi. Skolotāju izglītībai šeit ir īpaša iespēja, jo studenti piedzīvo mācīšanas praksi, vienlaikus attīstot savu profesionālo praksi.

Posms ir pabeigts, kad ar MI saistīti mācīšanās rezultāti atspoguļojas reālajā mācīšanas un vērtēšanas praksē, nevis ir tikai pievienoti moduļu aprakstiem vai MI izmantošanas norādīšanas prasībām.

6. Iekļaut MI profesionālās pilnveides programmās (CPD)

Skolotāju izglītības iestādes ne tikai sagatavo topošos skolotājus; tās atbalsta arī tos, kas jau strādā skolās. Šajā posmā profesionālā pilnveide tiek attīstīta par strukturētu piedāvājumu, nevis atsevišķu pasākumu virkni. Spēkā ir tie paši kvalitātes nosacījumi kā 3. posmā: ilgstoša iesaiste, skaidrs satura fokuss, iespējas vingrināties un turpmāks atbalsts sadarbības, atgriezeniskās saites vai koučinga veidā. DUAL.AI.TEACHer modelī šo darbu var saistīt ar T2.6 izstrādāto sertifikācijas ceļu, ļaujot profesionālās mācīšanās rezultātiem pakāpeniski uzkrāties laika gaitā. 6. posms arī rada divvirzienu saikni ar skolām: iestādes sniedz profesionālās pilnveides iespējas, bet praktizējošie skolotāji atgriež skolotāju izglītībā aktuālo klases pieredzi.

Posms ir pabeigts, kad praktizējošo skolotāju profesionālā pilnveide veido saskaņotu un ilgstošu piedāvājumu ar skaidru progresiju, nevis savstarpēji nesaistītu atsevišķu pasākumu kalendāru.

7. Pilotēt autentiskos kontekstos

Pārveidotie moduļi, profesionālās pilnveides piedāvājumi un vērtēšanas formāti tiek izmēģināti ar reālām studentu grupām reālistiskos apstākļos, un sistemātiski tiek apkopota atgriezeniskā saite no skolotāju izglītotājiem, studentiem un citiem dalībniekiem. Pilotēšana mazina risku izvērst pieeju plašāk, pirms tā pārbaudīta praksē. Tā arī padara ieviešanu redzamu: kolēģi var redzēt, kā pieeja darbojas kontekstā, kas līdzīgs viņu pašu kontekstam, pārrunāt rezultātus un pielāgot to pirms plašākas ieviešanas. Tāpēc pilotprojekta mērķis nav pierādīt, ka izstrāde bija pareiza, bet gan atklāt, kas jāmaina.

Posms ir pabeigts, kad dokumentēta atgriezeniskā saite no autentiskas ieviešanas ir novedusi pie identificējamiem pārskatījumiem.

8. Novērtēt, mācīties un pielāgoties

Izvērtēšanā tiek jautāts, vai pārmaiņas sasniedza to, kam tās bija paredzētas. Atkarībā no intervences tas var ietvert kompetenču attīstību, līdzdalību, īstenojamību, vienlīdzību, darbinieku un studentu pieredzi, kā arī plašāku ietekmi uz programmu. Vienlīdzība tiek aplūkota skaidri un atsevišķi, jo MI integrācija var mazināt dažas nevienlīdzības, vienlaikus radot vai pastiprinot citas, piemēram, starp priekšmetiem, darbinieku grupām vai studentiem ar atšķirīgu piekļuves un atbalsta līmeni. Pēc tam pierādījumi tiek izmantoti, lai pārskatītu mācību saturu, profesionālo pilnveidi, vērtēšanu un ieviešanu.

Šajā posmā tiek izveidots arī regulārs 2. posmā izstrādāto vadlīniju pārskatīšanas cikls, jo tām būs jāattīstās līdz ar tehnoloģiju, prakses un normatīvo apstākļu izmaiņām.

9. Institucionalizēt un mērogot

Noslēguma posms pārvieto veiksmīgo darbu no projekta statusa iestādes regulārajās struktūrās. Tas nozīmē skaidru atbildību, noteiktus pienākumus, atbilstošus resursus un integrāciju esošajos procesos, piemēram, programmu izstrādē un kvalitātes nodrošināšanā. Mērogošanai jāatbilst iestādes kontekstam, kapacitātei un profilam, nevis vienam vispārīgam modelim. Institucionalizācija nozīmē arī atjaunošanas mehānismu izveidi: MI tehnoloģijas, izglītības prakse un iestāžu vajadzības turpinās mainīties, tāpēc arī pats modelis nevar palikt nemainīgs.

Posms ir pabeigts, kad darbs turpinās arī pēc tam, kad cilvēki, kas to uzsāka, ir devušies tālāk.

Jūsu īpašā situācija

Pedagogu izglītības iestādēm vienlaikus ir divi uzdevumi. Jūs pārveidojat savu mācīšanu un sagatavojat topošos pedagogus darbam klasēs, kuras jūs nekontrolējat, apstākļos, kurus nevarat pilnībā paredzēt, un ar tehnoloģijām, kas līdz brīdim, kad jūsu absolventi tur nonāks, var būt mainījušās. Abi uzdevumi ir cieši saistīti. Koncentrējoties tikai uz iekšējo pārveidi, pastāv risks radīt ar MI saistītu mācību saturu bez pietiekamas saiknes ar nākotnes praksi klasē. Koncentrējoties tikai uz nākotnes klases praksi, pastāv risks modernizēt programmu, nemainot iestādi, kas to īsteno. Tāpēc ceļvedis aplūko abas dimensijas kopā.

3. posms dara iespējamu turpmāko. Liela daļa vēlākā darba ir atkarīga no pedagogu izglītotāju kapacitātes. Viņu kompetence ir viņu disciplīnās un mācību priekšmetu didaktikā, tāpēc MI integrēšana nav tikai vēl viena rīka pievienošana. Profesionālajai pilnveidei jāsaista MI izmantošana ar priekšmetam specifisku mācīšanu, mācīšanos un vērtēšanu, nevis jāaplūko tā kā vispārīga tehniska kompetence. Tāpēc, ja resursi ir ierobežoti, 3. posmam pienākas īpaša uzmanība.

Kur 4. posms kļūst sarežģīts. Principu, ka MI pratībai jābūt iekļautai mācību priekšmetu didaktikā, nevis jāaplūko tikai atsevišķā modulī, ir viegli formulēt, bet daudz grūtāk īstenot. Atsevišķu moduli var uzticēt vienam cilvēkam, savukārt izkliedēta integrācija prasa, lai daudzi kolēģi pārskatītu daļu savas mācīšanas paradumu. Ja atsevišķs modulis ir noderīgs kā pārejas solis, tam ideālā gadījumā jābūt saistītam ar ilgtermiņa plānu integrācijai visā programmā.

Jūsu galvenā ietekmes iespēja 5. posmā. 5. posms izceļ vienu pedagogu izglītības īpatnību: jūsu studenti tagad ir izglītojamie, bet vēlāk būs pedagogi. Tāpēc tas, kā jūs viņus mācāt, kļūst par daļu no tā, ko viņi mācās par mācīšanu. Ja topošie pedagogi kā izglītojamie piedzīvo pārdomātu, MI integrējošu mācīšanu, viņi iepazīst konkrētus paraugus, ko vēlāk var pārdomāt un pielāgot savā praksē. Mācīšana par MI, praktiski neparādot, kā to izmantot pedagoģiskajā darbā, sniedz pavisam atšķirīgu pieredzi. Tāpēc 5. posms neaprobežojas tikai ar vērtēšanas sistēmas reformu.

6. posms ir jūsu saskarne ar skolām. Jūsu profesionālās pilnveides piedāvājums ir ieejas punkts. Tas paplašina jūsu iestādes ietekmi ārpus topošo pedagogu loka, aptverot arī tos, kas jau strādā klasēs. Vienlaikus sadarbība ar praktizējošiem skolotājiem var atgriezt pedagogu izglītībā aktuālo klases pieredzi. Tāpēc profesionālā pilnveide var darboties ne tikai kā skolām sniegts pakalpojums, bet arī kā savstarpējas mācīšanās kanāls starp skolām un pedagogu izglītības iestādēm.

Ko jūs varat darīt, bet skolas nevar

Pedagogu izglītības iestādēm bieži ir lielākas iespējas pārskatīt programmas un vērtēšanu, piekļuve pētniecības kapacitātei un mandāts strādāt ar vairākām skolām. Tas piešķir 7. un 8. posmam īpašu vērtību: tas, kas apgūts pilotprojektos un izvērtēšanā, var sniegt ieguldījumu ne tikai jūsu pašu iestādē, bet arī partneru skolās un plašākā sistēmā. Padarot šo pieredzi redzamu, iespējams arī veicināt jaunu prakšu pārņemšanu citās jomās.

Ar ko sākt, ja viss ir steidzams. Sāciet ar 2. un 3. posmu. Pārvaldība mazina nenoteiktību, savukārt darbinieku kapacitāte rada apstākļus jēgpilnam darbam 4.–6. posmā. Sākot ar mācību satura pārskatīšanu, pirms darbiniekiem ir kapacitāte to īstenot, pastāv risks radīt pārmaiņas uz papīra, kuras praksē ir grūti realizēt.

Revision #4
Created 2026-10-20 15:41:45 UTC by Alexander
Updated 2026-10-27 23:58:35 UTC by Ilze